

ТОТАЛІТАРНЕ СЕКТАНТСТВО І ПОШУК СВОБОДИ В ДОКУМЕНТАЛЬНІЙ ТА ХУДОЖНІЙ ТВОРЧОСТІ Х. МУРАКАМІ

TOTALITARIAN SECTARIANISM AND THE SEARCH OF FREEDOM IN DOCUMENTARY AND FICTION BY H. MURAKAMI

Москальов Д.П.,

orcid.org/0000-0003-1856-662X

кандидат філологічних наук,

завідувач кафедри східної культури та літератури

Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Комісаров К.Ю.,

orcid.org/0000-0002-2164-6244

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри японської мови і перекладу

Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Семеніст І.В.,

orcid.org/0000-0002-0847-8856

доктор філологічних наук,

декан факультету східних мов

Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

В статті робиться спроба проаналізувати твори Х. Муракамі, які безпосередньо присвячені сектантській діяльності в Японії. Позиція автора в документальних творах «Підземка» та «Край обітований» суперечить загальноприйнятій позиції як по відношенню до теракту в Токіо в 1995 році, так і до діяльності секти «Аум Сінрікьо» загалом. Х. Муракамі піддає суттєвій критиці примітивну структуру ЗМІ, де було використано «класичне протиставлення «(безликого) здорового народу» проти «негідників з зірваною маскою».

Одним зі своїх завдань він також ставить розмиття кордону між «вони» і «ми», руйнування ярликів про гарну чи погану сторону події, адже як показав аналіз діалогів з адептами, у наслідку постраждало обидві сторони. Муракамі зберігаючи неупередженість, намагається пояснити, що «вони» і «ми» є частиною однієї і тієї ж соціальної структури. Він вказує, що коріння будь-якої «внутрішньої» трагедії слід шукати в першу чергу в суспільстві, в якому ця трагедія сталася.

В той же час сектантство Х. Муракамі оцінює як територію несвободи, де відбувається втрата власного «я». Відштовхуючись від реальних фактів діяльності сект у Японії, у трилогії «1Q84» автор зосереджується не на історії, ідеології чи вчинках вигаданої секти, а робить її фоном, акцентуючи увагу не на сектантстві чи культурі особистості лідера, а на протистоянні принципу несвободи і смерті принципу свободи і життя, тобто сектантство Х. Муракамі розуміє як один з проявів тотального зла в сучасному світі. Сектанти в трилогії використовуються як пасивні носії чужої незрозумілої фантастичної волі, якій протиставляється спроба не впустити в себе чужорідне і намагання героїв вистрибнути зі спотвореної реальності. Основним механізмом блокування чужого постає художня творчість, а саме – створення роману, який відкриває і уособлює свободу особистості. Так само як і творчість, ключову роль Х. Муракамі відводить коханню, яке, власне, як і творчість, здатна долати неможливе і вести до перемоги над тотальним хаосом та підпорядкуванням чужій волі.

Ключові слова: Муракамі, Підземка, 1Q84, Аум, творчість, свобода.

The article attempts to analyze the works of H. Murakami, which are directly devoted to sectarian activities in Japan. The position of the author in the documentary works «Underground» and «The Place that was promised» contradicts the generally accepted position both in relation to the terrorist attack in Tokyo in 1995 and to the activities of the «Aum Shinrikyo» sect in general. H. Murakami severely criticizes the primitive structure of mass media, where the classic opposition of (faceless) healthy people against scoundrels with a torn mask was used.

He also sets one of his tasks, the blurring of the border between «them» and «us», the destruction of labels about the good or bad side of the event, because as the analysis of the dialogues with the adepts showed, both sides suffered as a result. H. Murakami, maintaining impartiality, tries to explain that «they» and «us» are part of the same social structure. He points out that the roots of any «internal» tragedy should be sought first of all in the society in which this tragedy occurred.

At the same time, sectarianism remains for H. Murakami in the realm of unfreedom, where the loss of one's own «I» occurs. Based on the real facts of the activities of sects in Japan, in the trilogy «1Q84» Haruki Murakami does not focus on the history, ideology or actions of the fictional sect, but makes it the background, focusing not on sectarianism or the cult of the personality of the leader, but on the opposition to the principle of non-freedom and the death of the principle freedom and life. Sectarrians are used as passive carriers of someone else's incomprehensible fantastic will, which is contrasted with an attempt not to let in something alien and the heroes' efforts to jump out of a distorted reality. Artistic creativity appears as the main mechanism of blocking someone else, namely, the creation of a novel that reveals and personifies the

freedom of the individual. Just like creativity, H. Murakami assigns a key role to love, which, in fact, like creativity, is able to overcome the impossible and lead to victory over total chaos and submission to someone else's will.

Key words: Murakami, Underground, 1Q84, Aum, freedom, creativity.

Постановка проблеми. У своїй творчості Харукі Муракамі звертається до найгостріших проблем сучасного японського суспільства, витоки яких лежать в історичному шляху розвитку країни і менталітеті японців. При цьому погляд на ці проблеми та шляхи їх вирішення, запропоновані письменником, досить далекі від запропонованих традиційними нормами суспільства, тому можуть виявитися продуктивною відповіддю на нові виклики реальності в умовах кризи старої системи цінностей. На один із найпотужніших соціальних катаклізмів в Японії кінця ХХ сторіччя, – теракт в Токійському метро в 1995 році, – автор відреагував трьома об'ємними творами: документальними дослідженнями «Підземка», «Край обітований», та романом-трилогією «1Q84», в яких він досліджує як природу тоталітарного сектантства, так і тоталітаризму зокрема. При цьому одним зі своїх завдань автор ставить перед собою руйнування утверджених шаблонів сприйняття ситуації, при яких секта «Аум Сінрікьо», що влаштувала теракт, виступає протагоністом, а соціум постає у ролі жертви. Зберігаючи неупередженість, він намагається пояснити, що «вони» і «ми» є частиною однієї і тієї ж соціальної структури. Він вказує, що коріння будь-якої «внутрішньої» трагедії слід шукати в першу чергу в суспільстві.

Згідно з напрацюваннями в дослідженнях останніх років, соціальна ситуація у Японії залишалася нестабільною впродовж другої половини ХХ сторіччя, причиною чого дослідники називають поразку у війні, необхідність підпорядкування новій історичній парадигмі та системі цінностей, і той факт, що, незважаючи на економічне зростання, обраний курс країни продовжував викликати невдоволення [5] [11] [12]. Діяльність секти «Аум Сінрікьо» досить детально досліджена в роботах як японських, так і західних дослідників [3] [4] [6] [7].

Завданням роботи є спроба виявити чинники, що призвели до появи тоталітарного сектантства в Японії, проаналізувати позицію Харукі Муракамі стосовно проблем сектантства в двох аспектах: документальному та художньому, та окреслити можливі шляхи протистояння несвободі тоталітаризму.

Виклад основного матеріалу. Роман «Підземка», який являє собою інтерв'ю автора з постраждалими в теракті, був виданий 1997 року, через два роки після трагедії. Як вказує сам автор,

збір даних відбувався в період з січня по грудень 1996 року. «Край обітований» був виданий у 1998 році. У цьому романі автор представив читачу ряд інтерв'ю з колишніми учасниками секти «Аум Сінрікьо». Збір даних відбувався протягом усього року після виходу «Підземки». Він належить до того ж жанру, що і «Підземка», більш того він часто сприймається як її продовження (у багатьох країнах романи публікувалися в одній книзі, наприклад в «Бунгей Сюдзі» публікація виходила під назвою «Після «Підземки»»).

Зі свідчень потерпілих стає зрозумілим, що державні структури не були готові до подібного прояву агресії, що відобразилось через неефективну роботу рятувальних структур, недбале ставлення поліції до діяльності «Аум Сінрікьо» до теракту, відсутність програм реабілітації для постраждалих, та й загалом, відсутність у Японії системи, що знатна страхувати дезорієнтовану молодь від звернення до сектантської діяльності. Однак, очевидно, що завдання автора полягало не просто у документальній фіксації емоційного стану та думок потерпілих, і не у виявленні неефективності влади протистояти тероризму, а у прагненні зрозуміти глибинні причини того, що могли призвести до подібного. Підтвердженням цього є поява тексту «Край обітований», який є спробою вказати на той факт, що число постраждалих під час теракту не обмежено тією кількістю, що було зазначено ЗМІ. Автор бере до уваги, і сторону адептів секти, їх переживання і втрати, що вони понесли в зв'язку з атакою.

Автор дає зрозуміти, що юридичний розгляд вирішення питання на рівні системи в кінцевому підсумку не дасть можливості отримати від ситуації потрібний суспільству урок і що більш важливо – залагодити всі наслідки події для кожної зі сторін. «Потрясіння, нанесене японському суспільству сектою «Аум Сінрікьо» і газовою атакою в метро, ще не проаналізовано в достатній мірі, і значення того, що сталося, а також уроки, які ми повинні винести, ще не прийняли конкретну форму. Зараз, коли я закінчив цю книгу, я не можу відмахнутися від подібних сумнівів. Хіба можна вважати інцидент дозволеним, якщо просто повісити на нього ярлик незвичайного, безглузлого злочину, вчиненого божевільною організацією? Можливо, я висловлюся занадто різко, але у мене складається таке враження: в кінцевому підсумку справа рухається до того, що інцидент може залишитися в пам'яті як книжка комік-

сів, одна з історій про рідкісні злочини міський міф. Якщо це так, то де була зроблена помилка?» [9, 248].

Х. Мураками представляє даний твір як спробу відповісти на питання «Що трапилося в Токійському метро вранці 20 березня 1995 року?». Опитавши можливу на той момент кількість постраждалих, він концентрує перший роман «Підземка» на тривогах і емоціях людей, які стали свідками теракту. Однак, поява продовження «Підземки» свідчить про те, що автору важливо не знайти винуватих, а навпаки показати хиткість кордону між «вони» і «ми», зруйнувати ярлики про гарну чи погану сторону події. При цьому Х. Мураками піддає критиці примітивну структуру ЗМІ. «Інцидент з заринном подавався ними як чітке протиставлення справедливості і зла, розуму і безумства, здоров'я і каліцтва» [9, 225].

Намагаючись зрозуміти мотиви послідовників секти, Х. Мураками проводить аналогію між адептами «Аум Сінрікьо» і молодими людьми, які вирушили в Маньчжурію в 1930-х роках. Він стверджує, що кожній із сторін було властиве прагнення до створення «нового світу». Звичайно, частково ця тема позиціонувалася як обґрунтування нападів на Китай для західних жителів. Х. Мураками обрамляє їх діяльність в паттерн високого ідеалізму. «Порівняння може здатися несподіваним, але «Аум Сінрікьо» чимось нагадує довоєнну Маньчжурію. У 1932 році Японія створила там державу Маньчжоу-го. Тодішня молодь – енергійні технократи, технічні фахівці, вчені кидали насиджені місця в Японії і відправлялися на материк, повний, як їм здавалося, нових можливостей. Здебільшого вони були молоді, повні честолюбних задумів, добре освічені і незвичайно талановиті. Вони вважали, що не зможуть знайти ефективний вихід для своєї енергії, поки живуть в японській державі з її насильно-примусовою системою. Саме з цієї причини вони пустилися на пошуки нової обітваної землі, до якої легше пристосуватися, де можна експериментувати. У цьому сенсі їх прагнення були чисті. Вони були ідеалістами і до того ж ставили перед собою «велику мету» – з упевненістю, що йдуть правильним шляхом» [9, 374].

Колапс, що відбувся, він аргументує відсутністю історичного розуміння того, чого можна досягти, а чого ні. Автор вказує, що події, пов'язані з «Аум Сінрікьо», відбувалися зовсім недавно, тому зараз ми не можемо точно визначити, чого ж не вистачило на цей раз. Але в широкому сенсі, до «Аум» може бути застосовна описана ситуація з Маньчжоу-го: відсутність широкого бачення

світу і розрив між словами і справами, що впливає з цього.

Якщо говорити про передумови, що сприяли появі терористичної організації в Японії, то варто звернути увагу на те, що суттєвим фактором, що характеризує культуру Японії, прийнято вважати загальну свідому спрямованість на колективізм, яка виступає на противагу західному прагненню до індивідуалізму. Як правило, в культурах подібного типу простежується схильність до явища аллоцентризму, під чим розуміється орієнтація на думку оточуючих, а не на власні переконання. Увага аллоцентриків часто спрямована на взаємний комфорт усередині групи, так як соціальний статус і повага зі сторони суспільства є важливим фактором для їх сприйняття власної особистості [7].

Очевидно, що ймовірність прояву агресії проти членів власної групи у суспільстві з колективістським типом менша, ніж, наприклад, при орієнтації на індивідуалістичний тип. Японці, демонструють стійке прагнення зберегти стосунки один з одним. Подібне прагнення соціальної регуляції може бути обумовлене наступним рядом причин. Як вказують дослідники, цьому сприяє конфуціанське вчення, ізольована острівна географія і культурна гомогенність [11, 207]. Маленький розмір придатної для життя території, на якій повинні були жити і працювати люди, визначив важливість гармонії в суспільстві, як фактора, без якого неможливо було вижити. Групова свідомість японців, японська ввічливість виявилися такими міцними культурно-історичними традиціями саме в силу їх формування в острівній країні, адже люди у разі конфліктів не могли піти освоювати інші території і повинні були жити в суспільстві, не маючи можливості його покинути. Відповідно до конфуціанського ідеалу, особистість може існувати, уникаючи конфліктів між внутрішніми потребами та бажаннями і зовнішнім світом, що проявляється в орієнтації на підтримку гармонії із зовнішнім світом. Відомо, що для Японії характерне синкретичне розуміння універсуму і сприйняття людиною себе, як невід'ємної частини цілого. Саме тому високим є рівень відповідальності японців щодо дотримання суспільних норм. Цьому сприяє і поняття *義理 giri* («обов'язок») – один з ключових аспектів регуляції японського соціуму, який передбачає такі складові як «обов'язок»; «правила поведінки в суспільстві, яким людина повинна підпорядковуватись»; «норми поведінки, яким особистість зобов'язана слідувати, навіть всупереч своєму бажанню» [5].

З іншого боку, психологічне і соціальне становище в Японії в 80–90-ті роки відрізняла нестабільність і невпевненість людей у своєму майбутньому. В першу чергу, до причин цієї нестабільності можна віднести поразку у війні. Внаслідок окупації японці змушені були перейняти чужу їм культуру і змиритися з нею, що є великим психологічним шоком для будь-якої нації, тим більше для Японії, чия культура складалася в умовах багатоміліардної культурної ізоляції.

Подібні метаморфози в суспільстві не проходять безслідно, і те, що приносить позитивний розвиток в економічному і політичному плані, залишає слід в плані психологічному. Відбувається те, що Р.Ліфтон називає «психо-історичною дислокацією», коли «люди переживають розрив між тим, як вони себе відчують, і тим, якими суспільство або культура хоче їх бачити» [6, 369].

В 1970–80-ті роки Японія переживала бум так званих «Нових релігій»: в країні з'явилась величезна кількість різних сект і релігійних течій. У зв'язку з поразкою у війні країна стикається з низкою проблем, як наприклад зростання злочинності, урбанізація, необхідність і складність кар'єрного зростання тощо. Держава з вирішенням цих проблем не справляється, і люди звертаються до релігії як до альтернативного джерела відповідей на питання і виклики часу. «Люди часто звертаються до релігії під час особистих або соціальних труднощів, випробувань або стресів. Великі зміни, що сталися в Японії після Революції Мейдзі понад століття тому, привели до трьох успішних хвиль «нових релігій, які задовольняли потреби тих, хто опинився відірваним від прогресу суспільства того часу» [7, 420].

Причини, через які люди приходили в релігію, були здебільшого матеріального плану. Успіх у житті проявлявся через зростання заробітної плати і фінансове благополуччя. Таким чином, «нові релігії» ставили за мету досягнення успіху «тут і зараз» і були прив'язані до суспільства того часу. Релігії, що з'явилися в 70–80-ті роки, були підлаштованими під настрої, що існували в суспільстві, і тому замість застарілих цінностей, якими молоде покоління японців виявилось пересичене, пропонували шляхи духовного розвитку, не пов'язані з матеріальним світом. Це приваблювало тих, хто не хотів або був нездатний знайти себе в традиційному суспільстві.

Безсумнівно, певний вплив мало їхнє виникнення перед наближенням 2000 року. Зміна тисячоліть або століть завжди мала великий вплив на релігійні і громадські настрої, в першу чергу, у зв'язку з ідеєю кінця світу. Лідер секти «Аум»

Сьоко Асахара в своїх проповідях і лекціях після 1988 загалом відповідав характеристикам пророка-мілленарія, що пророкує швидкий кінець світу і рай для тих, хто піде за ним і вступить в «Аум». Щоправда, існує важлива відмінність віруючих «Аум Сінрікьо» від тих, хто слідував за пророками минулого: якщо зазвичай в подібні секти вступали бідняки і люди, незадоволені своїм матеріальним становищем, то за Асахарою пішли люди, досить благополучні в матеріальному і соціальному плані. У зв'язку з цим важливо підкреслити: хоча більшість членів «Аум» були середньостатистичними японцями, тим не менш, це була найпопулярніша нова релігія серед випускників престижних вузів Японії. Причини популярності «Аум» серед талановитої японської молоді широко обговорювалися психологами і соціологами, проте цей феномен досі викликає у багатьох здивування. Покоління японців, чия молодість припала на розквіт 70-х років, мало зовсім інший погляд на світ, ніж їхні батьки, які росли в повоєнний час. Все більше число молодих людей відкидало багато аспектів традиційного життя в японському суспільстві. Феномен, що описує це покоління, отримав в японській соціології назва *сіндзінуруй* – «нові люди». Ще одним важливим фактором було те, що «Аум Сінрікьо» пропонувала учням з гарною освітою вигідні умови роботи в організації. Кожна людина, приходячи в «Аум», мала шанс реалізувати себе, так як секті потрібні були фахівці в різних областях. Фізики і хіміки працювали в лабораторіях, художники малювали комікси про Асахару, а музиканти склали гімни «Аум». Це і було ключовим фактором, важливим для покоління, що відкидає цінності суспільства, але також бажає знайти себе і самореалізуватися. «Привабливим був той факт, що, працюючи в «реальному» світі, ці люди були сошками у великій системі, але в ізолюваному світі Аум та ж людина могла стати, наприклад, головою агентства науки і технологій, заснованого сектою, і проводити необмежені дослідження на величезні гроші» [8, 678].

В романі «1Q84» в загальних рисах зображується ситуація, яка мала місце в реальній історії Японії. Так, саме молоді талановиті люди ставали членами секти, яка позиціонувалася як «секта для еліт», в якій надавалася можливість власної реалізації, при чому мотивом вступу була гарантія ізоляції від суспільства без загрози самотності. Так само, в романі знаходить місце і інтуїція автора, щодо паралелі між адептами секти і молодими людьми, які вирушили в Маньчжурію в 1930-х роках.

Через проблему тоталітарних сект автор намагається вказати читачеві на актуальні проблеми сучасності. У світі, де відсутня конкретика, а ідеології розмиті, людям легше виживати, формуючи невеликі групи і віддаючи власну «повість» у керування авторитетності. Даний фактор став вирішальним при формуванні «Аум Сінрікьо». Мураками вказує на це за допомогою створення художнього прототипу організації і висловлює через проблематику твору, яка включає прагнення сучасної людини втекти від реальності і віддати комусь своє «я».

Членство в релігійній секті, представлено в романі, як добровільне делегування сторонній особі контролю над власним життям. У романі цією особистістю є Томацу Фукада, який аргументує таку тенденцію наступним чином: «Звичайні люди не хочуть правди, яку можна підтвердити фактами. Бо в більшості випадків, як ви сказали, вона супроводжується болем. І тому майже всі люди не хочуть такої правди. Вони потребують чогось гарного і приємного, що надає хоч трохи більшого сенсу їхньому існуванню. І саме це породжує релігію» [2, с. 206].

В цілому автор вказує на нездатність і небажання особистості керувати власним життям, і прагнення перекинути відповідальність за своє «я», що стає можливим всередині групи, неважливо партія це чи релігійна організація. Секта займається перетворенням людей в роботів. «В людській голові відмикалося електричне коло мислення. Це був світ, який описав Джордж Орвел у своєму романі. Та, як ви, може, знаєте людей, що радо шукають такої мозкової смерті, у світі немало. Бо вона, таки би мовити, їх улаштовує. Можна не думати про складні речі, досить мовчки робити те, що накажуть зверху [1, с. 205].

Однак при всій документальності роману, точності відтворення мотивів adeptів і суті ідеології сектантства, все-таки твір навряд чи можна вважати спробою змалювання в художніх образах історичної правди. Справа в тому, що сектантство грає в романі скоріше фонову роль, воно взято як матеріал, який допомагає автору окреслити по-перше важливі проблеми сучасності, і в першу чергу – актуальну для письменника проблему втрати самості, до якої він звертається чи не в більшості своїх творів, а по-друге, в даному тексті Х. Мураками формулює вже конкретний шлях протистояння несвободі, насиллю, розчиненню свого «я» в ідеї, за яку не треба нести відповідальності. В романі це протиставлення знаходить конкретну форму, а саме – в художньому тексті, романі «Повітряний кокон». Саме витвір мисте-

цтва, який не залишає байдужим аудиторію, написаний спільно візіонеркою та письменником-аматором, стає тією силою, яка здатна зупинити зло (сексуальне насилля над малолітніми дівчатами, зокрема). Власне, очевидно, що Х. Мураками звертається до світової гуманістичної традиції, за якою сила мистецтва, творча енергія постає життєдайною силою, що спрямована на актуалізацію суб'єктності, тобто несе онтологічний заряд. В романі Х. Мураками дає надію на те, що навіть в нашому світі хаосу, ще є можливість «бути», а не розчинитися в потоці чужої волі. Однак, створення твору «Повітряний кокон» не є самоціллю, він відкриває шлях для нового життя, для перемоги над злом і смертю. Впродовж роману герої Тенго і Аомаме долають складнощі на шляху одне до одного і врешті решт поєднуються і дарують нове життя. Причому неминучість їх зустрічі пояснюється тим, що впродовж двадцяти років, які вони не бачилися, вони зберігали в своїх серцях кохання, і в глибині не зрадили одне одному. Вихід зі світу хаосу за Х. Мураками можливий саме завдяки творчості і коханню – силам, які передбачають одна одну і здатні протистояти будь-яким формам відчуженості.

Висновки. Соціальну обстановку в Японії в 80–90-ті роки відрізняла нестабільність і невпевненість людей у своєму майбутньому. Ключові з них полягали в окупації та її наслідках, орієнтації країни на стрімкий економічний розвиток, підвищенні народжуваності, смерті імператора Хірохіто, наближенні міленіуму. Почуття розгубленості супроводжувалось дискусіями про ідейне поєднання національного та західного. Розпочався процес формування системи нових світоглядних установок. Основною тенденцією, яка вплинула на зміни суспільства Японії після Другої світової війни, крім американізації, була індивідуалізація як норма країн Заходу. Рефлексія вийшла на інший рівень, тож такі поняття, як ідентичність та самоідентифікація із західного дискурсу, прийшли в японський. В той же час, фрустрація, що виникла у зв'язку з трансформаціями, стала основною причиною виникнення явища «релігійного буму» та поширення апокаліптичних ідей у японську суспільстві. Це обґрунтовується тим фактором, що під час особистих або соціальних труднощів люди звертаються до релігії, як до альтернативного джерела відповідей на питання і виклики часу.

Документальні твори «Підземка» та «Край обітований» Харукі Мураками, в яких робиться спроба виявити причини появи та наслідки діяльності сектантського руху в Японії, свідчать, що

про те, що незважаючи на особливості устрою японського суспільства, теракт 1995 року не є чимось парадоксальним, хоча ні суспільство, ні органи влади не були до нього готові. Очевидною є й неготовність країни до адекватної оцінки трагедії.

Автор звертає увагу на те, що юридичний розгляд вирішення питання на рівні системи не призведе до сприятливої трансформації суспільства у систему, де виникнення подібних інцидентів не буде можливе. Х. Муракамі піддає суттєвій критиці примітивну структуру ЗМІ, де, як зазначив сам автор, було використано «класичне протиставлення «(безликого) здорового народу» проти «негідників з зірваною маскою».

Одним зі своїх завдань він також ставить, розмиття кордону між «вони» і «ми», руйнування ярликів про гарну чи погану сторону події, адже як показав аналіз діалогів с adeptами, у наслідку постраждало обидві сторони. Х. Муракамі, зберігаючи неупередженість, намагається пояснити, що «вони» і «ми» є частиною однієї і тієї ж соці-

альної структури. Він вказує, що коріння будь-якої «внутрішньої» трагедії слід шукати в першу чергу в суспільстві, в якому ця трагедія сталася.

Відштовхуючись від реальних фактів діяльності сект у Японії (в першу чергу – «Аум Сінрікьо»), у трилогії «1Q84» Харукі Муракамі зосереджується не на історії, ідеології чи вчинках вигаданої секти, а робить її фоном, акцентуючи увагу не на сектантстві чи культурі особистості лідера, а на протистоянні принципу несвободи і смерті принципу свободи і життя. Сектанти використовуються як пасивні носії чужої незрозумілої фантастичної волі, якій протиставляється спроба не впустити в себе чужорідне і намагання героїв вистрибнути зі спотвореної реальності. Основним механізмом блокування чужого постає художня творчість, а саме – створення роману, який відкриває і уособлює свободу особистості. Так само як і творчість, ключову роль Х. Муракамі відводить кохання, яке, власне, як і творчість, здатна долати неможливе і вести до перемоги над тотальним хаосом та підпорядкуванням чужій волі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Муракамі Х. 1Q84. Кн. 1. Х.: Фоліо, 2010.
2. Муракамі Х. 1Q84. Кн. 2. Х.: Фоліо, 2010.
3. Brackett D.W. Holy Terror: Armageddon in Tokyo. New York: Weatherhill, 1996.
4. Kaplan D. E., Marshall A. The Cult at the End of the World: The Incredible Story of Aum. London: Arrow Books Ltd., 1996.
5. Davies R., Osamu I. Japanese Mind: Understanding Contemporary Japanese Culture. Tuttle Publishing, 2011.
6. Lifton R.J. Destroying the world to save it. Aum Shinrikyo, apocalyptic violence and the new global terrorism. New York, 1999.
7. Metraux Daniel A. Aum Shinrikyo and Japanese Youth. New York: University Press of America, 1999.
8. Moffitt T. Adolescence-limited and life-course-persistent antisocial behaviour: a developmental taxonomy. Psychological Review, 1993.
9. Murakami Haruki. Underground. New York, 2001.
10. Ruth B. The chrysanthemum and the sword. Mariner Books, 2006.
11. Triandis, H.C. Culture and social behavior. New York, 1996.
12. Yamaguchi S., Kuhlman D.M. & Sugimori, S. Personality corellates of allocentric tendencies in individualist and collectivist cultures. Journal of Cross-Cultural Psychology, 26, 1995, P. 658–672.